

Izbaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigaru Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznani se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 51.

V Mariboru 22. decembra 1870.

Tečaj IV.

Narodnost.

II.

Da si Slovenci svojo narodnost in pravo svobodo rešimo, nam je neobhodno potreba mogočnega zaveznika, in ta najbližji zaveznik so naši slovanski bratje Hrvati in Dalmatinci, katerih prekrasni jezik je našemu tako podoben, kot bratratu. Želja tedaj po zedinjenju s Hrvati je tako naravna in pravična, in za naš narodni obstanek tako važna, da je zares ali sovražnik Slovincem ali pa političk bebec, kteremu se pred to zvezo koža ježi in se Hrvatov boji. Popolnoma resnično je, da ta zveza, kakor povdarja 3. točka razglašene- nega jugoslovanskega programa, „nikomur ni na škodo in krivico, nam pa v korist in pravico.“ Kar se tedaj v tem oziru godi in dela, mora odobravati vsak pošten narodnjak. Kolikor pa nam Slovincem politička zveza s so- rodniimi brati na jugu iz narodnega, literarnega in gospodar- skega ozira ugaja, tako tudi sreče želimo drugim narodom, ako si po ožji zvezi med sebo svoj posestelski stan zboljšajo. Držimo se namreč tudi v politiki kristjanskega načela: „Kar kočeš, da se tebi godi, privošči tudi drugim.“ Toda ravno ta politička doslednost je mnogokrat le na videz do- slednost, v svojem jedru je pa krivica, ki jo marsikdo iz neprevidnosti zagovarja. Tako se hvali mnogokrat in nam v izglede postavlja to, kar so Italijani s svojo pogumnostjo dosegli. Odpravili so ne le več posvetnih vladarjev, nego pograbili so tudi papežu vso njegovo deželo, ter si prisvojili rimsko mesto, da je zdaj vsa Italija pod eno krono zedi- njena. Mi pa mislimo, da ta doslednost vendar le predaleč sega in več tudi, kakor je po pravici. Pomniti je namreč, da je med nami in Italijeni velik razloček. Prvič iščemo mi zedinjenja s sosednimi brati v Avstriji ne zunaj nje. Dežele jugoslovanske imajo le enega vladarja, njih političko združenje toraj nikomur krivice ne dela, ampak bila bi neka preuredba, ktero tirja korist Avstrije same, ki bo nasproti nemški zvezi primorana, v svojih posameznih narodnih iskati si zaslonbe in jakosti, ako hoče čvrsto stati. Vse drugače je to na Italijanskem, in posebno v papeževi deželi. Ta je naj stareja dežela na Italijanskem; papeži so bili v njej vladarji pred tisoč leti, ko še o sedanji italijanski vla- darski hiši ni bilo ne duha ne sluha. Kakor ne bo nikdar pravica, če mene postavnega posestnika kak posilnik pre- žene in si moje posestvo prilasti: tako je in ostane očitna krivica, da plane močnejši kralj nad papeža in mu nja de- želo vzame. Dokler še pravica na svetu količkaj veljave ima, se djanje italijanskega kralja ne more drugače imenovati, kakor krivica, rop in posilstvo. Kdor vse to iz narodnega ozira odobrava, on bi ne smel ugovarjati, ako jutre italijan- ski kralj ali prav za prav italijanska drhal reče: mi čemo tudi južno Tirolsko, Istrijo z Gorico in Trstom, potem celo Dalmatinsko obmorje z mesti vred, ker se po vseh teh krajih italijansko govori.

Drugič se Italijanom v papeževi deželi v narodnem oziru ni nikakoršna krivica godila, tako da jim v tem oziru zedinjenje z vnanjimi Italijani čisto nobene koristi ne do- nese. Nasproti pa mislimo, da bodo vsled tega zedinjenja v gospodarskem oziru mnogo na hujem, kajti so davki pa- peževih podložnikov naj nižji v celi Evropi bili. Stvar je čisto naravna. Majhne države ne potrebujejo velikih stroš-

kov, večje države jih potrebujejo več; podložniki toraj pla- čujejo toliko več, kolikor večja je država. Vse drugače je to pri Slovincih. Nam se vseskozi v narodnem oziru huda krivica godi. Razcepljeni in Nemcem ali Italijanom prikle- njeni omagujemo stoletja sem tako, da so že lepi kosi nek- danje naše domovine popolnoma ponemčeni ali poitalijančeni. Kar nas je še na Štirskem, Koroškem in v Istrii Slovincem ostalo, smo očitno preslabi, da se sami potujčevanju ubra- nimo. Huje ko nemškutarjenje in italijančenje pritiska, ne- varniši je tudi naš stan. Marsikteri narodnjak, ki se je dolgo v blagor Slovincem z nasprotniki boril, je slednjič, videvši da je vse zastoj, obmolknil. Sploh pa ni hujše osode za narod, kakor če se mora vedno bojevati za svoj obstanek. To ni življenje, marveč so poslednji mahljeji umirajočega. Mi Slovenci pa hočemo živeti, in da smo za življenje, spričuje naša strpnost, s ktero se že stoletja sem narodne smrti branimo. Da se je konečno ubranimo, nam podajajo bratje iz juga roko in mi jo veseli sprejemamo. — Za vse to ni šlo na Italijanskem, iz narodnega stališča toraj ne moremo ploskati junaštva, da je desetkrat močnejša ita- lijanska armada papeževo potlačila. To je sramota pa ne junaštvo.

Tretjič moramo očitno pred svetom izreči, da nad na- rodno idejo stoji še druga ideja, in to je ideja npravnosti, ki je naj boljši zaklad vsem olikanim narodom. Človek ni samo Slovan, Nemec, Madjar ali Italijan, on je tudi — kristjan — katoličan! Kakor smo preje vedeli, da smo kristjani, otroci božji, nego li, da smo Slovenci: tako nas bodo enkrat, ko nas narodnost čisto nič več mikala ne bo, zanimali le oni interesi, oni, ki jih iz verskega kapitala pričakujemo. Boga in cara, Slovenci ne pozabimo; vse za nebesa in pa za domovino storimo! Tako bode naša slava slovela, ki daje Slovanom toliko lepo ime — je pisal naj veči narodnjak, naš neumrlj Slomšek (Drobt. I. 1862). Kolikor je glavaru kat. cerkve posvetne oblasti potreba, da je svoboden, neodvisen v svoji visoki službi, to mu mora želeči vsak katoličan, vsak katolšk narodnjak. V ta- kih rečeh mora biti narodna ideja pod idejo npravnosti, sicer bi se od paganov čisto nič ne ločili in — taka politika ne bi nikdar sreče imela!

Viši, kakor je narodnost, nam mora sv. vera biti. In tisti, ki so verni katoličani, bodo tudi naj zvestejši Slovani, ker se iz pravega namena poganjajo za — narodnost.

Z bojišča.

Zadnje bitve na Loari so morale biti zlo krvave, ker Nemci sami priznavajo, da je padlo blizo 60.000 mož samih Nemcev. Zadnji teden pa so prišle poročila o samih malih bitvah posebno na Loari. Iz Pariza pa skorej celo nič ni čuti. Zdi se, da se obe stranki pripravljate na odločno bitvo in kupčita svoje vojake po mogočnosti. Na severu od Pa- riza sta general Faitherb in Farre hitro zbrala pri Amiensu tepeno armado in hočeta še enkrat poskusiti prodreti do Pariza in se združiti z Ducrotom, če se to res zgodi, je le kriv Manteuffel, ki pobito francosko armado ni bolj uničil, temoč ji čas dal se zbirati.

Prav izvrstno se tudi obnaša Garibaldi, ki generalu Werderju že tako pot zapira, da se ne more ganiti. Zma-

gonosno se je tolkel pri Pasques in skušal Nemce prepoditi iz Dijona. 1. decembra so ga napadli Badenžani pri Autun-u, Garibaldi jih je vendar pregnal in tako pobil, da so morali vse popustiti v francoskih rokah. Zdaj se je Garibaldi združil z obristom Bourrias-om in se spet pomaknil proti Dijonu.

Trdnjava Pfalzburg je kapitulirala, in ravno tako tudi Montmedi, v prvi so Nemci dobili 52 oficirjev, 1800 mož in 65 kanonov, v drugi 3000 mož in 65 kanonov in so osvobodili tudi 237 vjetih Nemcev. Prusi so se morali umekniti iz Verneville in Dreuxa. Pruska armada, ki je šla proti Havre, se je naglo pomaknila nazaj in je tudi zapustila Brecolle in Dieppe.

Iz severno-zahodne Francoske se poroča, da se Francozi prav junaško obnašajo in da gre 30.000 mož k loarni armadi z vsem potrebnim, za vojsko dobro oskrbljenih. General Maignart pa gre proti Havre, katero mesto je z vsem dobro oskrbljeno in katero se hoče braniti do zadnjega moža.

Francoske armade rastejo tako rekoč iz zemlje, in so od dne do dne bolj navdušene in dobro vodjene, in zato je tudi položaj Nemcev od dne do dne bolj nevaren, in morebiti bodo še Prusi krvavo plačali svojo ošabnost. Da še miru zdaj tako hitro ne bode, to se vidi iz vseh priprav na obeh straneh, in pruski kralj sam naznanja armadi, da jo čaka težavna zimska vojska sredi med hudim sovražnikom.

Gospodarske stvari.

Vrt se naj prekoplje ali v jeseni ali v zimi?

Mnogokrat se je že reklo: „Gospodar se naj pri obdelovanju polja ozira na vrtnarja!“ Jaz pa rečem: vrtnar se pri obdelovanju vrta tudi naj v večih rečeh naj ozira na kmetovalca. To bi posebno dobro bilo pri prekopanju vrta.

Ko gospodar naj hitreje svoje pridelke iz polja spravi in tega polja noče rabiti za pašnik, se podviza polje podorati. Posebno pa gleda vsak dober gospodar na to, da še pred zimo preorje vse dobre njive (strnišča), in to ne samo zato, da mu tega ni več potrebno delati v spomladi, temuč tim več zato, ker so ga skušnje učile, da če se njiva preorje že v jeseni, postane bolj rahla in tudi bolj rodovita. Gospodar hoče namreč po takem preoranju doseči to, da zemlja skoz zimo bolj strohni, ali kakor navadno pravijo, si bolj počine. To bi se reklo z drugimi besedami, zemlja mora znotraj neko kemično premembo dobiti, ktera čini, da v pomladi bolj rodi.

Vrtnar pa z vekšino tega ne stori, t. j. njemu to celo ni stalno pravilo, da bi taki v jeseni že prekopal vrt. Da se s tem ni reklo nič neresničnega, se vsak sam lahko prepriča, če v jeseni ali po zimi malo na naše domače vrte pogleda. Tukaj se nahajajo skorej vse grede ne samo ne prekopane, temoč vse je še celo tako, kakor je bilo tedaj, ko so se v jeseni pridelki iz gred pobrali, suhe fajžolove ali cvetličine stebila, zeljevo kocenje in drugi rastlinski ostanki in med njimi še zmirom zeleni drač, vse nam kaže zadost jasno, kaj je rastlo preteklo leto na ti ali ti gredi, in da se vrtnarju ni zdelo potrebno, da bi bil grede prekopal in drač pod zemljo spravil. Temu je še dovolj časa v spomladi, si morebiti misli, ali pa morebiti zato pusti vse na gredah ležati, ker še ni mislil na to, da zemlja pred zimo prekopana, bolj redivna postane.

Naj vekši vzrok boljše redivosti pa se mora iskati v tem, da, če se zemlja v jeseni prekopa ali preorje, se z rastlinami ali njih ostanki, pognoji, gospodarji pravijo temu „zeleno pognojenje zemlje“ in to zlo štimajo, ker v novejšem času sejejo že nalašč grahorico po njivah in celo po vinogradih, katero tedaj, ko naj lepše raste, podorjejo ali podkopajo. Ali ne samo zelene rastline, temoč tudi celo suhi ostanki rastlin imajo neki več, neki manj gnojnih delkov, kateri če skoz zimo pod zemljo trohnijo, se iz rastline izvlačejo in tako služijo v spomladi kot dober gnoj, ki redi setvo. — Dalje se mora preudariti, da se po podoranju ali po prekopanju premeša zemlja, in da je zlo važno pri obdelovanju polja, če se vrže spodnja zemlja na površje in površna doli spravi. To obdelovanje polja ima spet tedaj naj vekšo korist, če zemlja, ktera se podorje ali podkopa, dobro strohni, kar pa se le najlože zgodi, če je dolgo časa podorana ali prekopana.

(Dalje.)

Dopisi.

Iz Maribora. Mariborska čitalnica je imela 18. t. m. občni zbor, pri katerem je naj prej denarničar položil račun, iz katerega se je izvedelo, da ima čitalnica 576 gold. 99 kr. gotovega premoženja. Po tem so prišli nasveti posameznih udov. Dr. Prelog je predložil, naj se obhaja prihodnje leto desetletnica čitalničnega obstanka in naj se v ta namen napravi velika beseda. Predlog je bil soglasno sprejet in se je še dalje sklenolo, naj odbor čitalnice to stvar prevzame in izvrši. Zastran naročitve enega ali dveh vekših dunajskih nemških časnikov je bila ostra debata, ki se je vendar končala s tem, da se naj to odboru prepusti. K slednjemu so bile volitve odbora in voljeni so bili ti-le gospodje: Dr. Prelog za predsednika, prof. Šuman za tajnika, dr. Serneec Janko za denarničarja, prof. Šinko Mat., dr. Serneec Jože, dr. Gregorič in Berdajs za odbornike, ker se je gosp. prof. Šinko odborništva odpovedal, je bil mesto njega izvoljen g. dr. Ropce. — Po volitvi je bila mala veselica, pri kateri so se prav izvrstno pevale slovanske pesmi in pri kateri so svirali prav dobro mladi slovenski dileti. Vršili so se tudi lepi govori in lepe napitnice.

Iz ljutomerskih gor. Pretekli teden je tukajšnim občinam na ogled poslan bil „Slobodni Slovenec“. Mlad pa bud jastreb je, ki je mislil, da bode v našem kraju mahoma vse Slovence požrl t. j. v nemškutarje spremenil. Ali prepozno si prišel dečko! Zdaj smo že toliko podučeni, da take ptičke dobro poznamo in se jim ne damo vloviti. Odkrita pa ti povemo, da s teboj „Slobodni Slovenec“, nočemo nič opraviti imeti, in če bi še bil desetkrat bolj po domačem pisan in nam še dvajsetkrat „na ogled“ poslan, ti bomo vsikdar, kakor smo storili to zdaj, popotnico na hrbet zapisali in te poslali nazaj tvojemu tebe vrednemu očetu. — Svetujemo ti toraj umazane (Schmierjunge), ki obrekneš naše duhovne in rodoljube, ne predrzni se več k nam, ker te sovražimo kot trn v peti! Mi, kot slovenski rodoljubi, bomo brali samo take slovenske časnike, ki delajo za naš pravi napredek, za naše blagostanje, sploh na to, da bi tudi mi Slovenci enkrat prišli do boljšega, česar vsega pri tebi ne nahajamo, ampak le zlobe, neumnosti in babje kvante, s katerimi hočeš razprtije delati med Slovenci. — Pojdi tedaj rakom žvižgat!

Od Turje pri mali nedelji 20. dec. Spet se nam bliža konec leta 1870. Leto, v katerem smo vsi avstrijski Slovani in posebej mi Slovenci preživeli mnogo bitkih, akoravno semtertje tudi nekoliko veselih ur. To leto nas je vlada vedno pitala z raznimi volitvami, pri katerih nam je pevala uspravajoče pesmice, češ, da nas omami, zmeša in razjedini in tako lože v svoje nastavljene zanjke polovi. — Posebno mi štajerski Slovenci obžalujemo in dobro čutimo ne nadomestljivo zgubo, v katero nas je pripravilo nemškutarstvo in mestno nemčurstvo pri slednjih volitvah v deželni zbor. Pa naj bo in tolažimo se le zdaj s tem, da večina naših državnih poslancev v dunajski lesenjači — med katerimi sta tudi naša dva izvoljena v mariborskem okraju — vse tako napačno delo, da se bode prej ali kesnej moralo vse pod klop vreči, če si še Avstrija hoče dalje pomagati naprej in sploh obstati. Mi Slovenci pa smo že dalnje popolnoma prepričani, da nimamo od sedanjega državnega zbora celo nič pričakovati, in obrnimo raji že sedaj vso pozornost, da se pripravimo dobro za prihodnje volitve, ktere bodo gotovo preje, ko preteče njih postavni čas. Da pa bomo tudi takrat dobro pripravljeni, je treba tudi še pred časom skrbeti, da na vse strani pride med ljudstvo mnogo narodno-političnih podučilnih knjig, slov. časnikov itd. Saj naš skušnja uči, da le narodno in politično podučeni kmet se ne da od nikogar omajati, temoč voli po svojem prepričanju, kakor spozna da je za narod in državo prav. Izgled tega nam je med vsemi avstrijskimi, naj bolj izobražen česki narod. Da nam je tedaj mogoče se dobro narodno in politično izobražiti, treba je, kakor sem rekel, da pride med narod mnogo takih podučilnih knjig in časnikov, treba je, da si povsod po slovenskem napravimo takih pripomočkov in sredstev, ki bi za malo ceno bralcu podajali take hrane. V ta namen smo tudi mi tukaj pri mali Nedelji že lepo število udov nabrali in upamo, da bomo brž po Novemletu tudi društvo bistveno vpeljali. Taka dobro utemeljena društva bila bi pa tudi brez dvombe največa podpora naše narodnosti, posebno v onih krajih, kjer je nemškutarsko mest-